EU:n otettava strateginen autonomia keskeiseksi osaksi energiapolitiikan ja huoltovarmuuden tavoitteita

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta E 180/2022 vp *Valtioneuvoston selvitys: EU:n strateginen autonomia*.

Asiassa E 13/2023 vp *Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategiasta* Energiateollisuus yhtyy Elinkeinoelämän keskusliiton viesteihin.

Strategisen autonomian vahvistaminen edellyttää EU:n energiapolitiikan ohjauskeinojen selkeyttämistä ja keventämistä kaudella 2024–29

Energiateollisuus pitää tärkeänä EU:n pyrkimystä vahvistaa strategista autonomiaa energiapolitiikan keinoin ja tukee Suomen kantaa asiassa. Kannanoton mukaisen strategisen autonomian edistämiseksi käytännössä Suomen tulisi ajaa energiapoliittisten ohjauskeinojen uudelleentarkastelua osaksi EU:n komission työohjelmaa kaudelle 2024–29.

Viimeistään Venäjän hyökkäyssodan ja seuranneen energiakriisin myötä on selvää, että strateginen autonomia on keskeinen osa energiapolitiikan tavoitteita. Ilmasto- ja ympäristökestävyyden sekä talouden ja kilpailukyvyn edistämisen rinnalla tarkasteltu huoltovarmuus on aiempaa ymmärrettyä laajempi kokonaisuus. Keskeinen osa sitä on aiemmin vähemmälle huomiolla jäänyt energiapoliittinen riippumattomuus. Painopisteen muutoksen myötä on syytä kuntotarkastaa ja tarpeen mukaan uudistaa joukko EU:n energialainsäädäntöä.

EU:n Fit for 55 -paketin ja RePowerEU-suunnitelman myötä tehdyn laajan uudistuskierroksen jälkeen on syytä tarkastaa, keskittyvätkö esimerkiksi energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja energiamarkkinoiden sääntelytoimet päätavoitteiden saavuttamiseen, onko niissä tarpeetonta päällekkäisyyttä, ristiriitaisuutta tai jäsenmaiden omien vahvuuksien hyödyntämisen osalta ongelmallisia elementtejä. Ohjauksen virtaviivaistaminen ja selkeämpi kohdistaminen päätavoitteisiin mahdollistaisi strategisen autonomian vahvistamisen osana puhdasta siirtymää. Samalla tulisi tarkastella EU:n rahoitusinstrumenttien strategista ohjausta mm. energiainfrastruktuurihankkeisiin.

EU:n yhteinen strateginen autonomia energiakysymyksissä muodostuu käytännössä lopulta jäsenmaiden toimista. EU:n olisi siksi tarpeen tarkastella myös jäsenmaiden toimia strategisen autonomian näkökulmasta. Olisi voitava käydä yhteistä keskustelua siitä, miten kansalliset erityispiirteet huomioidaan samalla kun kaikki pyrkivät yhteiseen tavoitteeseen. Olisi voitava myös tunnistaa ne kansalliset energiapoliittiset päätökset, jotka ovat vieneet Eurooppaa kauemmas strategisesta autonomiasta ja pyrittävä ennakoivasti välttämään vastaava kehitys jatkossa. Olisi Suomen etu, että erityisesti suurten jäsenmaiden energiapolitiikka ja sen heijastusvaikutukset naapurimaihin eivät heikennä strategista autonomiaa jatkossa.

Energiapolitiikalla tulee jatkossakin pyrkiä tarttumaan puhtaan siirtymän mahdollisuuksiin sekä ratkaista keskeisiä kestävyyshaasteita kuten ilmastonmuutosta ja luontokatoa. EU:n energiasisämarkkinoiden toimivuus ja edelleen kehittäminen ovat elinehto Suomen energiaintensiivisen talouden menestymiselle. Siten vastaus strategiseen autonomiaan ei voi olla valtiontukisääntöjen vapauttamisen jatkuminen, eikä EU-maiden keskinäiseen tukikilpailuun ajautuminen.

Energiateollisuus ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.energia.fi

EU:n strategisen autonomian tavoitteita on käytännössä lähdetty edistämään nettonollateollisuutta (net zero industry act) ja kriittisiä raaka-aineita koskevilla aloitteilla, joista Energiateollisuus on aiemmin antanut lausunnon. Tiivistetysti energia-alan toimijoille EU:n strateginen ote toimivan vähähiilisen energiajärjestelmän tarvitseman valmistavan teollisuuden toimintaedellytyksistä on tervetullut. Ensisijainen keino saada valmistavaa teollisuutta sijoittumaan Eurooppaan tulisi olla yleinen kilpailukyvyn parantaminen: luvituksen ja prosessien laatu, osaajien saatavuus, sääntelyn selkeys, markkinapaikan toimivuus ja energiajärjestelmän luotettavuus. Sen sijaan toivottujen teknologioiden yksityiskohtainen listaus voi johtaa juuri sellaiseen toimintaa rajoittavaan sääntelyviidakkoon, jota pitäisi strategisen autonomian nimissä pyrkiä karsimaan.

EU:n komission työohjelman mahdollisuudet strategisen autonomian edistämisessä

Vuosien 2024–29 työohjelma voisi edistää EU-tasolla strategista autonomiaa mm. seuraavin keinoin:

- Ulos kriisipolitiikasta: puretaan markkinoiden toimintaa haittaava hintasääntely ja palautetaan valtiontukien rajoitukset. Jatketaan sähkömarkkinoiden kehittämistä pidemmän aikavälin tavoitteiden mukaisesti.
- Vahvistetaan energiaverkkoinvestointien edellytyksiä huolehtimalla investointikannusteiden olemassaolosta, mahdollistamalla laaja keinovalikoima ja hyödyntämällä energiaverkkojen pullonkaulatuloja rahoituksessa. Kohdennetaan rahoitus strategisiin kohteisiin.
- Tuodaan saataville vaihtoehtoinen lämmitysinfrastruktuuri siellä, missä rakennusten lämmitys perustuu laajasti fossiilipolttoaineiden suoraan käyttöön.
- Vaihdetaan tapaa asettaa energiatehokkuustavoite sellaiseksi, joka huomioi puhtaan siirtymän tuomat kasvunäkymät uudessa teollisuudessa. Muokataan rakennusten energiankäytön sääntelystä koherentti kokonaisuus, jota ohjataan päätavoitteiden kautta teknologianeutraalisti. Tuodaan mukaan kannusteet joustoihin ja kohdellaan verkosta ostettavaa energiaa tasaveroisesti rakennuksen oman tuotannon kanssa.
- Sujuvoitetaan luvitusta kokoamalla eri sääntelyihin hajautunut lupamenettelyiden kirjo yhteen menettelydirektiiviin.
- Suomen malli huoltovarmuustyön organisoinnissa toimijoiden yhteistyöksi on hyvä benchmark huoltovarmuusmenettelyille.

Yhteenveto

On Suomen etu, että EU pyrkii vahvistamaan strategista autonomiaa. Käytännössä tämä tarkoittaa jo käsittelyssä olevien aloitteiden käsittelyn lisäksi aiemmin syntyneen energiapolitiikan ohjauskokonaisuuden perkaamista strategisin silmin. Muuttuneessa geo- ja teollisuuspoliittisessa ympäristössä ensisijaista on pyrkiä suoraviivaistamaan energiasiirtymän sääntelyä ja huolehtia kilpailukyvyn perustekijöistä nykyistä lainsäädäntöä korjaamalla ja yksinkertaistamalla. Myös jäsenmaiden energiapolitiikkojen johdonmukaisuudesta olisi voitava käydä kokoavaa keskustelua.

Lisätiedot:

Joona Turtiainen, johtaja, Energiateollisuus ry
040 586 5939 joona.turtiainen@energia.fi